

DE MUNT KLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

De penningen van een whiskystokerij uit Limerick

2 penningen van de whiskystokerij "Stein Brown & Co"

Vz: kasteel van Limerick

Kz: in het veld "ONE TUB" resp. "TWO TUBs", erboven: "STEIN BROWN & Co", eronder gebundelde takken.

Brons, resp. 27 en 34 mm

Als Belgen mogen we fier zijn op onze chocolade, bieren en jenever maar tegenwoordig ook op onze whisky. Inderdaad: proef maar eens de "Goldlys" van distilleerderij Filliers, de Haspengouwse "The Belgian Owl", de "Duvel Distilled" van brouwerij Moortgat, de "Gouden Carolus Single Malt" van brouwerij Het Anker en "Lambertus" van distilleerderij Rademacher.

Niettegenstaande een Belg met een steen in zijn maag geboren wordt, reist hij ook graag. De favoriete bestemming van ondergetekende is Ierland, het land van de Guinness en goede whisky zoals deze van Jameson en Bushmills. Als je dan opmerkelijke oude penningen (tokens) ontdekt die deze stokerijen in de negentiende eeuw gebruikten, begint de zoektocht naar meer informatie over de geschiedenis van deze stokerijen en het gebruik van deze penningen. Deze bijdrage gaat over de whiskydistilleerderij van Thomond Gate in Limerick en zijn penningen.

Het Ierse levenswater

De Ieren, die in de middeleeuwen het distillatieproces van de Arabieren leerden en hun distillaat “al-koh'l” (alcohol) noemden, stookten van gerst een drank waarvan men in de overtuiging was dat ze geneeskrachtige krachten had: men noemde het “aqua vitae” of levenswater. De Schotten leerden van de Ieren hoe ze moesten distilleren en ze noemde hun drank eerst ‘fuisce’ (afgeleid van het Iers-Gaelische “*Uisce Beatha*”) nadien whisky. Archivalia tonen aan dat er vanaf 1494 whisky in Schotland geproduceerd werd.

Whiskystokerijen in Limerick

Nochtans zijn er niet veel bronnen die informatie verschaffen over de whiskyproductie in Ierland voor de negentiende eeuw. Historisch onderzoek toont aan dat er in Limerick, een stad met ongeveer 54.000 inwoners in het zuidwesten van Ierland, pas in het begin van de negentiende eeuw whiskystokerijen werden opgestart.

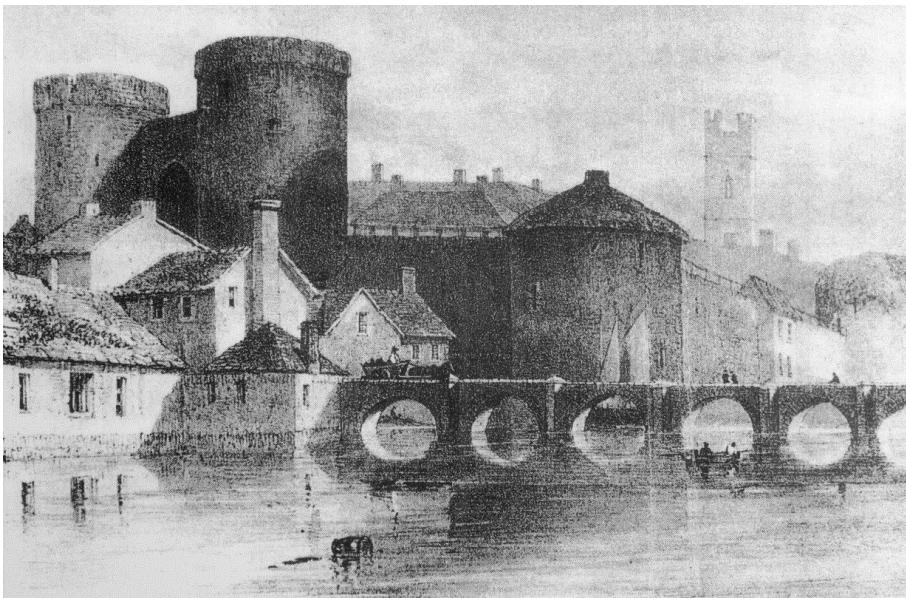
Archiefstukken tonen aan dat er in het district van Limerick in 1802 drie stokerijen actief waren: Robert Ryan in Newton Perry met een distilleerketel van 2755 liter, John Bourke in Newport met een distilleerketel van 909 liter en White & McSweeney met een distilleerketel van 2336 liter.¹ Tegen 1807 waren zij niet meer actief.

De “Holden Triennial Directory” van 1809 vermeldt de whiskystokerij van “Stein & Brown”. In 1818 waren twee whiskystokers actief: John Brown met twee distilleerketels van 2277 liter en George Connell met een kleinere distilleerketel.

Voor de periode 1822-23 creëren de archivalia verwarring: in 1822 wordt John Stein en in 1823 John Brown vermeld, beiden met een distilleerketel van 2277 liter. In 1824 werd de stokerij vermeld als “Stein, Brown & Co of Thomondgate”. Deze werd in 1879 gekocht door Archibald Walker.

Rond 1845 werd er nog een kleine stokerij opgestart in St James’s Square, maar deze moest al snel zijn activiteiten stopzetten.

De distilleerderij van Thomond Gate

Het kasteel en de Thomond Bridge (uit: Old Limerick Journal, Vol. 24. Winter 1988)

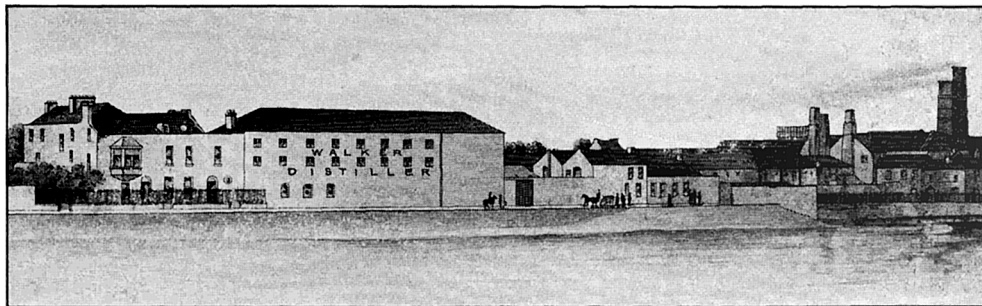
Zoals hiervoor vermeld, was de stokerij van “Stein & Brown & Co” ook wel “Thomond Gate Distillery” genoemd, reeds actief in 1809. In 1824 werd de stokerij vermeld als “Stein, Brown & Co of Thomondgate”, in 1838 als “Brown & Co”, in 1840 als “Stein Brown & Co”.

In een ver verleden was *Thomond* een koninkrijk, maar tegenwoordig is Thomondgate een district ten noorden van het stadscentrum van Limerick dat van elkaar wordt gescheiden door de Shannonrivier.² De brug over de Shannon heet dan ook de “Thomond Bridge”.

We mogen dus vermoeden dat John Brown en John Stein reeds in 1809 een samenwerking hadden opgezet. John Brown(e) was eigenlijk geen Ier, maar een protestantse Schot die zelfs de katholieke emancipatiestrijd steunde. John Stein was vermoedelijk familie van de Steins die de Marlfield Clonmel Distillery en de Bow Street Distillery in Dublin bezaten. Misschien was hij zelfs familie van de Steins die in Schotland whisky distilleerde.

Vermoedelijk stierf of stopte John Brown in 1841 of 1842 en werd zijn aandeel aan zijn partners verkocht, de reden waarom de stokerij in 1846 als “James Stein jun & Co” en in 1856 als “Stein Brothers & Co” werd aangeduid.

Om u een idee te geven over het belang van deze stokerij in Limerick: in 1822 distilleerde John Brown 1,053 miljoen liter alcohol. In dat jaar werd er in gans Ierland 19,23 miljoen liter alcohol gedistilleerd. In 1825 was John Brown de grootste Ierse alcoholproducent die whisky maakte van een mix van mout en ruwe maïs (2,6 miljoen liter). Daarnaast maakte Stein & Brown ook nog alcohol op basis van pure mout. In 1827 nam John Brown ongeveer $\frac{1}{6}^{\text{de}}$ van de Ierse productie voor zijn rekening en dat was het dubbel van wat Jameson in Dublin produceerde.

De Thomond Gate Distillery omstreeks 1886

De stokerij werd rond 1879 gekocht door Archibald Walker, een Schotse stoker die ook eigenaar was van de Vauxhall Distillery in Liverpool en later nog de Adelphi Distillery in Glasgow wist aan te kopen. Hij was de enige stoker die zowel een stokerij in Schotland, Engeland als Ierland bezat.

Op 28 januari 1880 brak er in de stokerij een brand uit die op enkele uren was geblust. De kosten werden door de brandverzekering terugbetaald en enkele weken later was de stokerij terug operationeel. Dit voorval gaf wel aanleiding tot een uitbreiding van de brandpreventiemaatregelen en het voorzien van een eigen blusvoorzieningen. Alfred Barnard, die zes jaar na de brand een bezoek aan de stokerij bracht, was onder de indruk van de modernisering. De stokerij gaf tewerkstelling aan 70 mensen en had drie nieuwe distilleerketels gemaakt door John Miller van Dublin, die toelieten 1,36 miljoen liter whisky te produceren!

Door de zware concurrentie van de Schotten, vnl. door een overproductie van graanwhisky op het einde van de negentiende eeuw, diende ook Archibald Walker ermee te stoppen. In 1902 verkocht hij zijn drie stokerijen aan de Distillers Company Limited die de productie

niet hebben heropgestart.

Rond 1937 werd de stokerij afgebroken voor de bouw van nieuwe woningen die gekend waren als de O'Dwyer's Villas. Enkel het huis van de manager in Georgische stijl, waar ook Alfred Barnard werd ontvangen en wat tegenwoordig het "Walnut House" wordt genoemd, staat nog overeind.

De "Stein Brown" tokens

penning van de whiskystokerij "Stein Brown & Co"

Vz: distilleerketel

Kz: in het veld "TWO TUB", erboven: "STEIN BROWN & Co", eronder gebundelde takken.

Brons, 34 mm (kwaliteit Fr)

Davis & Waters (DW) vermelden dat deze whiskystokerij vier bronzen tokens in de eerste helft van de negentiende eeuw (1824-1840?) in omloop hebben gebracht: de eerste reeks draagt op de keerzijde het wapenschild van de stad Limerick³ en de tweede reeks toont op de keerzijde een distilleertoestel.

Reeks 1	DW 54 : ONE TUB,	wapenschild van Limerick (kasteel)
	DW 53 : TWO TUB ⁵ ,	wapenschild van Limerick (kasteel)
Reeks 2	DW 52 : ONE TUB,	distilleertoestel (zeldzaam)
	DW 51 : TWO TUB, ⁴	distilleertoestel (zeldzaam)

Je zou denken dat de leveranciers per vat of kuip graan (of soortgelijk product) dergelijke penning zouden krijgen die dan nadien op een afgesproken tijdstip kan omgewisseld worden in geld, maar de *Bazaar* van 29 augustus 1881 vermeldde een ander gebruik:

"These tokens were given by the above company [Stein Brown] to any person buying grains at their distillery in Limerick, and when his or her cart came for grains the token was handed to the man in charge of the grain yard."

Soortgelijke penningen van de eerste reeks met op de voorzijde het wapenschild van Limerick bestaan ook met op de keerzijde het opschrift "MAC DONNELL & Co." Het blijft onduidelijk of Mac Donnell & Co verwijst naar een andere whiskystokerij in Limerick of elders.

Als je meer informatie over deze penningen hebt, laat het dan aan ondergetekende weten. Sláinte!

Eindnoten

1. De registers vermelden de capaciteit van de distilleerketels in gallons. 1 gallon is 4,54609 liter.
2. Kevin Hannan, *The district of Thomondgate*.
3. Judith Hill, *The use of the Castle of Limerick: Seal and City Motif*.
4. TUB zonder 's'

Bibliografie

- Aherne Richard, *The Limerick Distillery in 1886*, in: The Old Limerick Journal, Nr. 27, 1992, 38-41.
- Barnard Alfred, *The Whisky Distilleries of the United Kingdom*, Harper's Weekly Gazette, 1887.
- Davis W.J. and Waters, A.W. *Tickets and Passes of Great Britain and Ireland*, 1922.
- Duffy Paul, *The Stein Brown and Company Distillery Tokens*, in: North Munster Antiquarian Journal, Vol. 27, 1985, 85-87.
- Goggin Brian J., *The Castleconnell Bogs, John's Canal and the Stein Brown Distillery*, in: The Old Limerick Journal, Nr. 44, 2010, 8-13.
- Hannan Kevin, *The district of Thomondgate*, in: The Old Limerick Journal, Nr. 27, 1992, 4-9.
- Hill Judith, *The use of the Castle of Limerick: Seal and City Motif*, in: David Lee (Ed.), *Remembering Limerick*, A Limerick Civic Trust publication, 1997, 335-348.
- McGuire E.B., *Irish Whiskey, A history of distilling in Ireland*, Dublin, 1973, 462 blz.
- Todd Neil B, *British & Irish Tokens, Advertising Tickets, Checks, Passes &c, ca. 1830-1920*, Colony Coin Company, Mass., 1979, 86 blz.
- Townsend Brian, *The lost distilleries of Ireland*, N. Wilson Pub., Glasgow, 1997, 154 blz.
- Woodside S.B., *Irish tokens, distilleries & breweries* (3 Sept. 2012) <http://www.irish-tokens.co.uk>

Patrick Pasmans